

Сецкање паризера: Ко сече, а ко плаћа ЕКСПО 2027?

Форензичка реконструкција
најскупљег мега-пројекта
у модерној историји Србије.

Од скромне кандидатуре до рупе без дна

Фаза кандидатуре (2021–2022): Стратешка дипломатска кампања коју су водили Ана Брнабић и Синиша Мали. Почетни трошкови покривали су само консалтинг и маркетинг.

Илузија: Обичан међународни сајам уз минималне трошкове.

ПОТЕНЦИЈАЛНИ СКРИВЕНИ ТРОШКОВИ (ЦРВЕНО)

ПРОЦЕНА РИЗИКА:
ВИСОКА

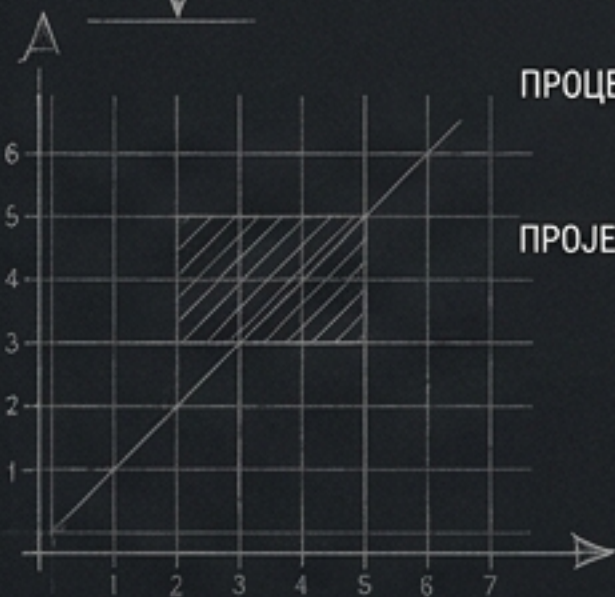
ПРОЈЕКТНИ ОБИМ:
ПРОШИРЕН

НЕДОСТАТАК
ТРАНСПАРЕНТНОСТИ

ЕКСПО реалност (2023–данас): Пројекат се дограђује у ходу. Додају се Национални стадион, стамбени комплекси, нова пруга и акватик центри.

Стварна цена: Преко 3,4 милијарде евра (према проценама Фискалног савета и економиста).

Проблем: Оригинални, јединствени буџет никада није постојао.

Стратегија „сецкања саламе“ (Salami Slicing)

Како потрошити 4 милијарде евра без јавне дебате?

Цела салама:

Да је држава најавила један пројекат од 4 милијарде евра, јавност би захтевала свеобухватну студију изводљивости, строге тендере и јавну расправу. Отпор би био максималан.

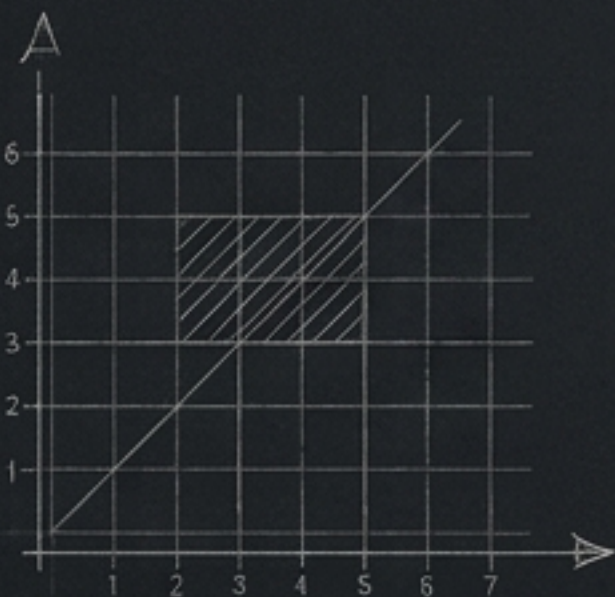
Танке кришке:

Пројекат је разбијен на десетине независних делова:

- Само једна саобраћајница...
- Само једна водоводна цев...
- Само припрема терена...

Сваки део делује као нормалан инфраструктурни захват.

Отпор јавности пада на нулу.
Укупна цена остаје скривена.

Правна сатара: Lex Specialis

Институционализација заобилажења закона

Стандардна процедура:
Сви државни пројекти морају проћи кроз тендере. Ово осигурава конкуренцију, обара цену радова и омогућава јавности да види ко се пријавио и зашто је победио.

Bypass Gate

Lex Specialis (Октобар 2023)

Закон о јавним набавкама

ЕКСПО пречица:

У октобру 2023. године, Скупштина Србије доноси Закон о посебним поступцима (Lex Specialis).

- Ефекат: Радови се изводе мимо стандардних тендера.
- Метод: Послови се често додељују кроз директне преговарачке поступке.
- Резултат: Елиминисана конкуренција, нулта транспарентност.

Финансијски лавиринт: Где је ЕКСПО буџет?

Новац није на једном месту, већ је распршен кроз систем.

Новац пореских
обвезника

Капитални издаци

Груписани као
неспецифицирани пројекти
изградње саобраћајне и
комуналне инфраструктуре.

Министарства

Новац се прелива кроз
Министарство финансија или
Министарство грађевинарства
(које су водили Т. Момировић,
Г. Весић, Д. Глишић,
А. Софронијевић).

SPV (Special Purpose Vehicles)

Наменска предузећа попут
ЕКСПО 2027 д.о.о. која даље
расписују послове.

Ребаланси буџета

Изненадна додатна средства
која се убацују током године
када се појаве непредвиђени
радови.

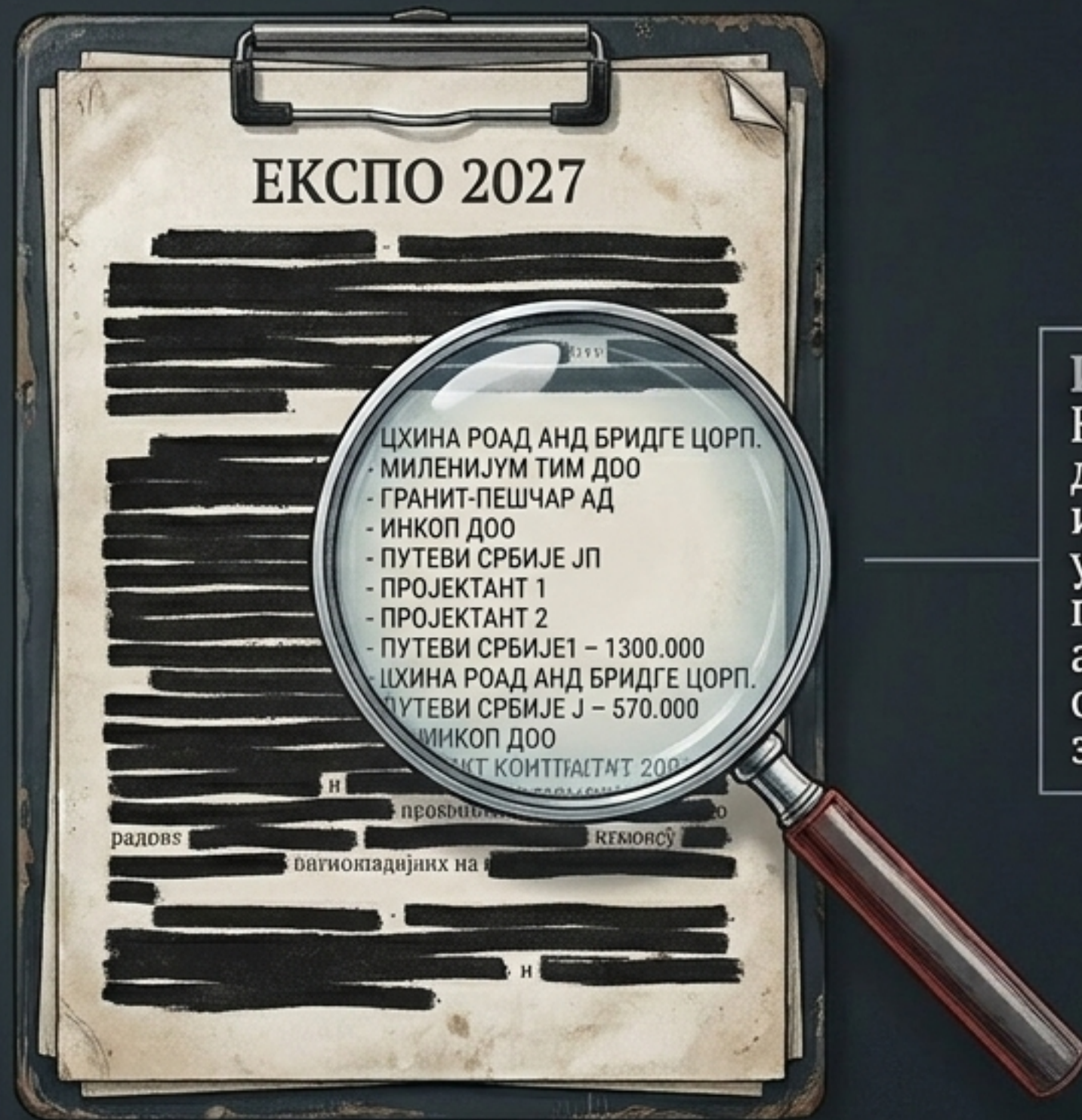
Скупштина је одобрила оквир и новац, али су детаљни трошкови намерно расути. Немогуће је сабрати стварну цену пројекта.

Скривени списак: Ко заправо гради?

Не постоји јединствена јавна листа извођача и подизвођача.

Информативни мрак:
Због Lex Specialis-а и недостатка отворених тендера, јавност нема увид у то ко добија послове.

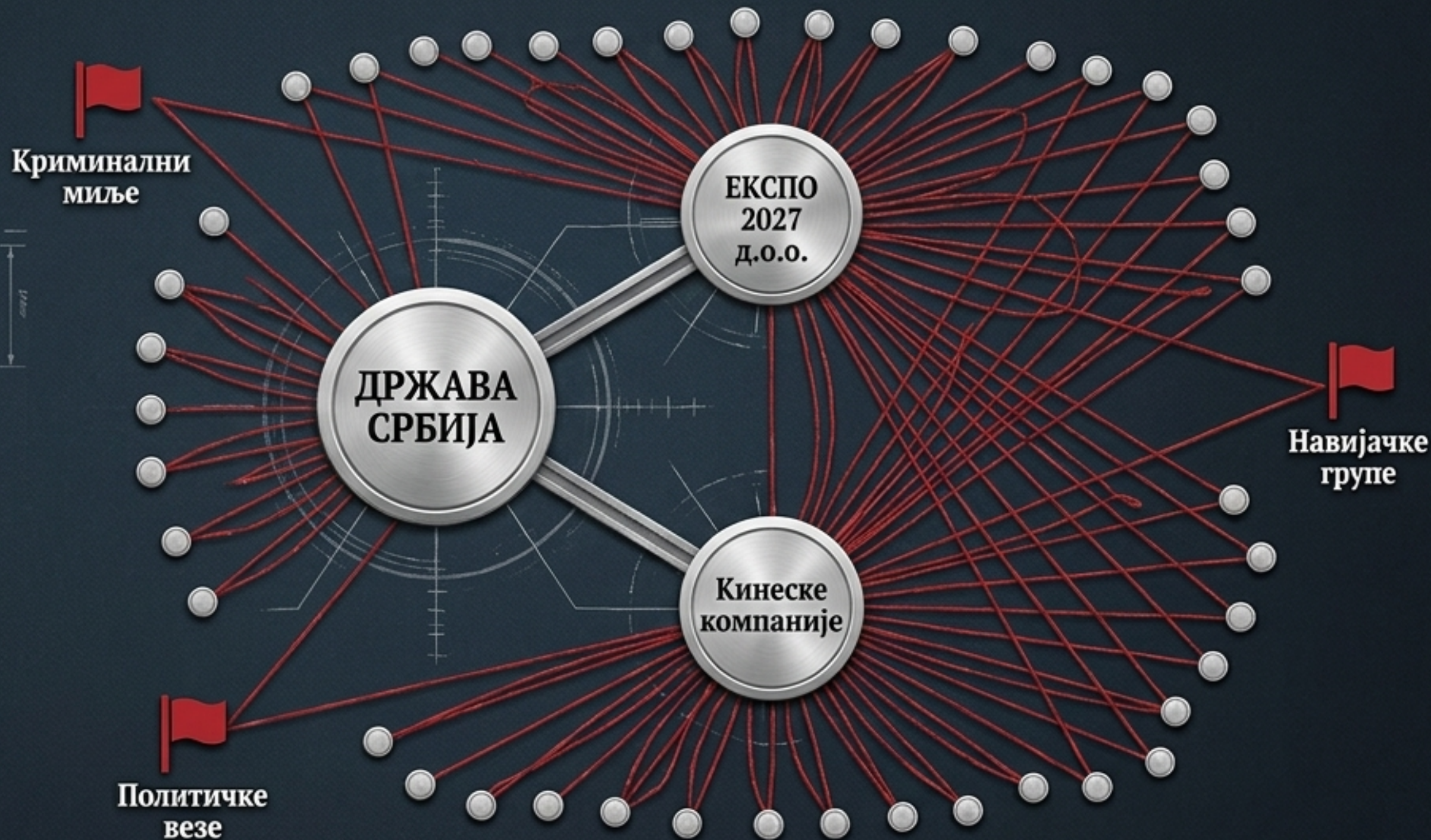
Подизвођачки ланци:
Чак и када велике стране компаније (често кинеске) добију посао, стварне радове на терену изводи мрежа малих, домаћих фирми.

Истраживање ЦИНС-а:
Кроз анализу судске документације, разговоре и регистре, новинари су успели да идентификују преко 200 фирми ангажованих на пројекту, откривајући крајње забрињавајуће везе.

Мрежа подизвођача: Ко једе остатак саламе?

Истраживања показују да новац грађана завршава у фирмама са сумњивом позадином.

Анализа преко 200 ангажованих фирми открива забрињавајући шаблон. Међу извођачима налазе се компаније које се доводе у директну везу са:

- Особама из некадашњег сурчинског и земунског клана.
- Осуђеним члановима групе Пинк Пантер.
- Вођама навијачких група са историјом насилничког понашања.
- Особама повезаним са убиством Жељка Ражнатовића Аркана.

Следи профилисање кључних актера чије су фирме део ове мреже...

Профил 1: Александар Видојевић („Аца Рошави“)

Од навијачке трибине до државних пројеката.

Фирма: Доводи се у везу са фирмом „Макиш бетон“ (званична власница је његова сестра).

Позадина: Дугогодишњи припадник навијачких група Партизана (некадашњи „Алкатраз“, затим „Јањичари“ које је предводио Сале Мутаџи, а потом Вељко Беливук).

Кривични досије: Вишеструке кривичне пријаве, најчешће у вези са насилничким понашањем и тучама (укључујући демолирање клуба „Комитет“ 2018. године). У оптужницама помињан као спона између клана Беливук и структура у држави.

Политичке везе: Више пута фотографисан у директном друштву сина председника Србије, као и у близини високих државних функционера (нпр. Новака Недића).

Да ли фирма повезана са оваквим досијеом пролази безбедносне провере за пројекат од националног значаја?

Профил 2: Вујадин Крстић

Транзиција из затворске ћелије у државног подизвођача.

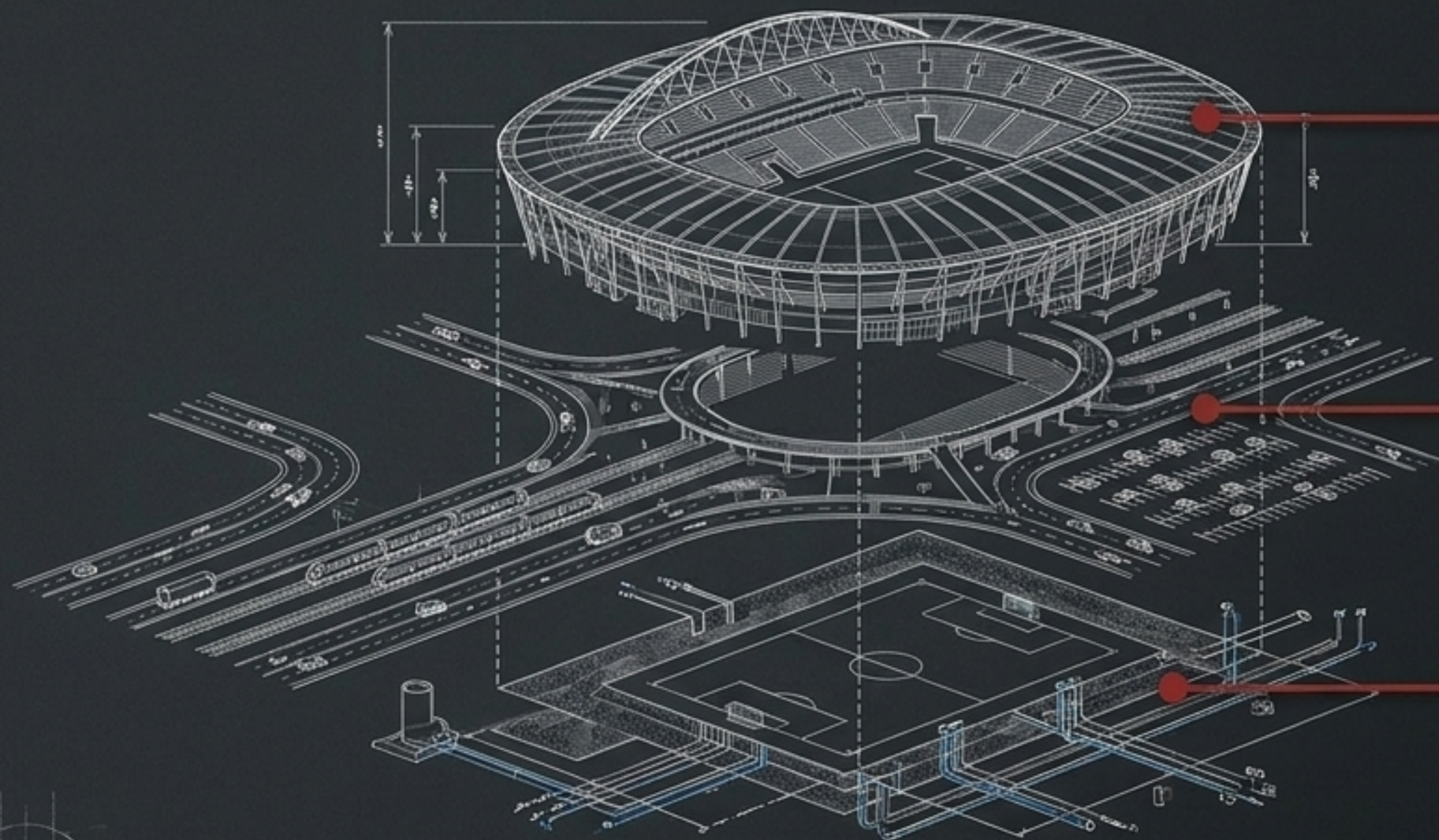

- Фирма: Према истраживању ЦИНС-а, сувласник фирме ангазоване на припремним радовима у вези са пројектом ЕКСПО 2027 (повезан са фирмом Макиш бетон).
- Криминална прошлост: Правоснажно осуђен због кривичног дела помагања у скривању трагова и учесника убиства Жељка Ражнатовића Аркана 2000. године.
- Статус: Издржао вишегодишњу затворску казну због пружања помоћи рањеном Добросаву Гаврићу након атентата.

„Када су новинари покушали да истраже ове наводе испред седишта компаније ЕКСПО 2027, ометале су их непознате особе. Компанија је касније саопштила да су то били запослени у њиховој служби безбедности.“

Деконструкција милијарде: Национални стадион

Зашто збирна цифра скрива стварну природу трошка?

Конструкција и кров: Сам објект стадиона, терен, трибине.

Пратећа инфраструктура: Саобраћајнице, приступни путеви, нова железничка пруга, огромни паркинзи.

Комунална опремљеност: Довођење струје, воде и канализације на потпуно необрађено земљиште у Сурчину.

Када држава саопшти цену од преко милијарду евра, она не гради само стадион – она гради цео мали град на ливади од нуле. Због дисперзије буџета, немогуће је разлучити колико кошта чист грађевински подухват, а колико преплаћена инфраструктура.

Србија против Света: Дијагноза инвестиције

Није питање апсолутне цене, већ извора финансирања и одрживости.

	SoFi Stadium (Лос Анђелес)	Allegiant Stadium (Лас Вегас)	Национални стадион (Србија)
Укупна цена	~\$5 Милијарди	~\$2 Милијарде	> €1 Милијарда
Извор новца	Приватни капитал (НФЛ)	Мешовито (Претежно приватно)	100% Буџет (Новац грађана / Кредити)
Пословни модел	Мултимилионски НФЛ приходи, ТВ права	Индустрија забаве, туризам	Државни трошак
Ризик одржавања	Сноси приватни власник	Сноси приватни власник	Пада на терет пореских обвезника

Економска (не)одрживост

Терет који преузимамо без анализе исплативости.

Нема јавне дебате ни студије:

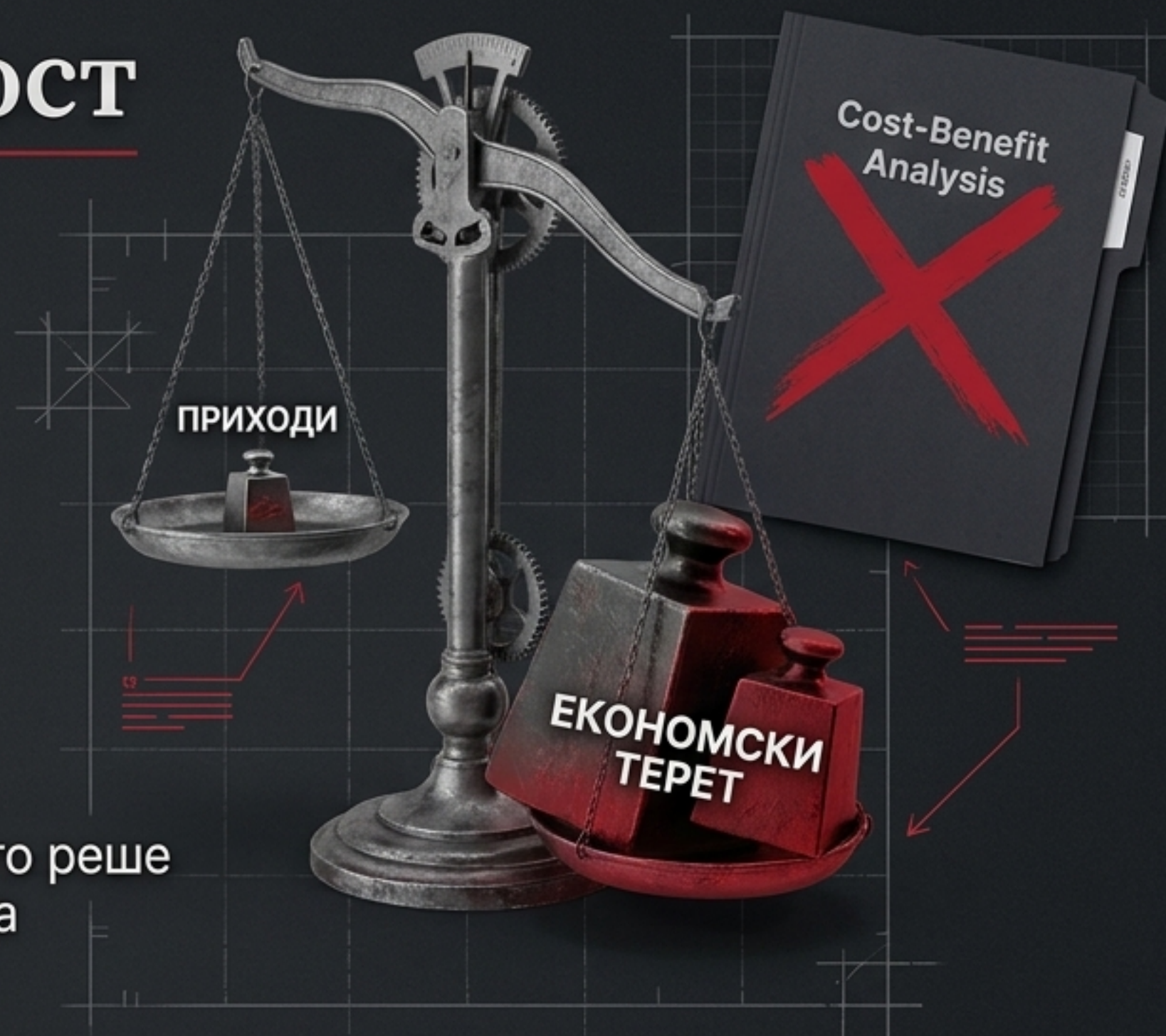
Грађанима никада није представљена озбиљна Cost-Benefit анализа која би показала пројекцију: Ово ће коштати толико, а оволико ћемо зарадити за 10 година.

Погрешни приоритети:

Док развијене земље граде овакве објекте након што реше примарну инфраструктуру (болнице, школе), Србија улаже милијарде у индустрију забаве из буџета.

Замка одржавања:

Стадион није само цена изградње. Дугорочни трошкови одржавања оваквих објеката су астрономски и, без профитабилне лиге попут НФЛ-а, трајно ће их плаћати грађани.

СИСТЕМСКИ ШАБЛОН

Шаблон владања: Од Јадра до ЕКСПО-а

„Сецкање саламе“ није инцидент – то је званична методологија државе.

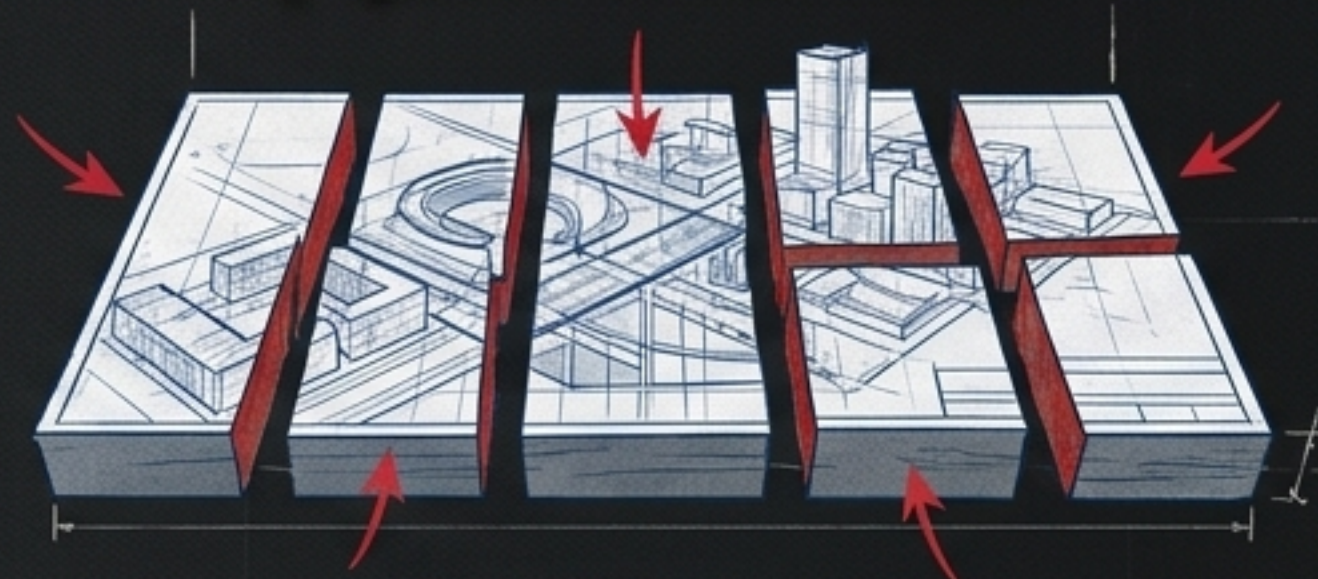
Пројекат „Јадар“ (Рио Тинто)

Сецкање кроз ДОЗВОЛЕ:

- Избегава се слика целог рудника.
- Пројекат се дели на фазе: прво само истраживање, па само изградња пута, па само водоводна мрежа.
- **Циљ:** Избећи јединствену Студију утицаја на животну средину и сакрити кумулативну штету.

Пројекат ЕКСПО 2027

Сецкање кроз БУЏЕТ:

- Избегава се расправа о 4 милијарде евра.
- Пројекат се дели на уговоре: прво само пруга, па само стадион, па само сајам.
- **Циљ:** Избећи јединствену економску анализу (Cost-Benefit) и сакрити кумулативну цену.

Коначни рачун

Сви састојци су ту, али конобар крије укупну цифру.

Стадионска конструкција
[Цена непозната - Lex Specialis]

Приступне саобраћајнице
[Цена непозната - Lex Specialis]

Обезбеђење и подизвођачи
Обезбеђење и подизвођачи
[Уносно за повезана лица]

**ПЛАЋАЈУ ГРАЂАНИ
СРБИЈЕ**

~~УКУПНО ПРОЦЕЊЕНО: > 3.400.000.000 €~~

НАЧИН ПЛАЋАЊА:
Кредити и порези грађана.

Ковидљив:

Док јавност дискутује о свакој појединачној „кришки“ паризера, пажња се одвлачи од целине. Буџет се троши на начин који је дизајниран да буде невидљив.

Престаните да гледате у кришку.
Тражите да видите целу саламу.

Фрагментација пројекта је свесно средство за управљање вашом пажњом. Све док расправљамо о појединачним тендерима, подизвођачима са досијеом и локалним путевима, губимо из вида чињеницу да нам је држава, мимо јавне дебате, наметнула економски терет од неколико милијарди евра.

ЕКСПО 2027 није само грађевински пројекат.
То је споменик систему у којем је транспарентност укинута законом.